

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โรงเรียนประถมศึกษาเป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่ประชากรในวัยเรียน เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนได้มีความรู้ ทักษะ และเจตคติที่ดีอันควรแก่วัย สามารถนำประสบการณ์ที่ได้รับจากโรงเรียนไปใช้ในการดำรงชีวิตและเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไป

การศึกษาในระดับประถมศึกษาจึงมีความสำคัญยิ่งต่อพลเมืองส่วนใหญ่ของประเทศ เพราะเป็นการศึกษาสำหรับปวงชนอย่างแท้จริง รัฐได้เล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาระดับนี้ จึงจัดให้เป็นการศึกษาภาคบังคับ โดยพยายามจัดการศึกษาในระดับนี้ให้กับประชาชนอย่างทั่วถึง และเป็นธรรม โดยไม่ยอมให้ความแตกต่างในเรื่องเพศ เชื้อชาติ ศาสนา ฐานะทาง เศรษฐกิจ และถิ่นที่อยู่ มาเป็นข้อจำกัดแต่ประการใด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2526: 5)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งปัจจุบันมีโรงเรียนประถมศึกษาอยู่ในความรับผิดชอบ 31,374 โรงเรียน ของโรงเรียนประถมศึกษาทั่วประเทศ จำแนกตามขนาดของนักเรียนได้ โรงเรียนขนาดเล็กมาก (นักเรียน 60 คนลงมา) จำนวน 3,316 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 10.56 โรงเรียนขนาดเล็ก (นักเรียน 61-120 คน) จำนวน 7,671 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 24.43 โรงเรียนขนาดกลาง (นักเรียน 121-300 คน) จำนวน 15,318 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 48.79 โรงเรียนขนาดใหญ่ (นักเรียน 301-720 คน) จำนวน 4,599 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 14.65 และโรงเรียนขนาดใหญ่มาก (นักเรียน 721 คนขึ้นไป) คิดเป็นร้อยละ 1.56 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2532: ไม่ปรากฏเลขหน้า) จากจำนวนโรงเรียนประถมศึกษาทั้งหมด มีโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดเล็กมาก (นักเรียนต่ำกว่า 120 คน) รวม 10,987 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 34.99 ของโรงเรียนประถมศึกษาทั้งหมด เมื่อศึกษาข้อมูลสถิติทางการศึกษาพบว่า โรงเรียนขนาดเล็กและขนาดเล็กมากในปีการศึกษา 2532 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจากปีการศึกษา 2531

การที่โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กและเล็กมากเพิ่มขึ้นนั้น เป็นเหตุให้เกิดปัญหาในการลงทุนเพื่อการศึกษา ดังผลการวิจัยของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครสวรรค์ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2527: 90) พบว่า

โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก จะต้องเสียค่าใช้จ่ายต่อหัวสูงกว่าโรงเรียนประถมศึกษาขนาดใหญ่ คือ ยอดค่าใช้จ่ายต่อหัวของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กคนละ 5,079 บาทต่อปี แต่ค่าใช้จ่ายต่อหัวของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดปกติคนละ 2,942 บาทต่อปี และการปรับปรุงคุณภาพก็ทำยาก และได้งบประมาณเกี่ยวกับอุปกรณ์การสอนน้อย

ข้อมูลนี้แสดงให้เห็นว่ารัฐบาลจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานในโรงเรียนขนาดเล็กสูง แต่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการสอน คุณภาพ และมาตรฐานของโรงเรียนขนาดเล็กก็ไม่ได้สูงขึ้นเป็นสัดส่วนกับปริมาณเงินที่ลงทุนเพิ่มขึ้น ดังนั้น เมื่อเปรียบเทียบกันจึงเป็นการลงทุนที่ไม่คุ้มค่ายิ่ง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2527: 25)

จากรายงานการสัมมนาผลการวิจัยโครงการวิจัยและวางแผนเพื่อพัฒนาการศึกษาที่ดำเนินในปีการศึกษา 2523 ในภาคเหนือ ปิงปประมาณ 2524 ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคตะวันออก และปิงปประมาณ 2525 ในภาคกลาง และภาคใต้ สรุปได้ว่าปัญหาโรงเรียนขนาดเล็กกับบริการทางการศึกษาเป็นปัญหาที่สำคัญประการหนึ่งของการประถมศึกษา ลักษณะของปัญหาที่พบคือ เขตบริการของโรงเรียนซ้ำซ้อนกันมาก เนื่องมาจากการขยายการศึกษาภาคบังคับให้ทั่วถึงทุกหมู่บ้านและความต้องการของประชาชนที่ต้องการมีโรงเรียน เขตบริการกว้างขวาง เด็กต้องเดินทางไกลและการจัดการศึกษาให้ถึงขั้นประถมศึกษาต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงในการจัดการศึกษาแต่ได้คุณภาพต่ำ โครงการดังกล่าวได้เสนอวิธีแก้ปัญหาโรงเรียนขนาดเล็กหลายวิธี เช่น ยุบเลิกโรงเรียนขนาดเล็กที่มีเขตบริการซ้ำซ้อน และมีนักเรียนไม่ถึง 20 คน ยุบรวมโรงเรียนขนาดเล็กเข้าด้วยกัน การตั้งโรงเรียนขนาดเล็กเป็นสาขาของโรงเรียนขนาดใหญ่ การจัดหาทุนระดมรับส่งให้นักเรียนไปเรียนรวมกันในโรงเรียนขนาดใหญ่ที่อยู่ใกล้เคียงในบางชั้น การเกณฑ์นักเรียนสองกลุ่มอายุปีเว้นปี และการใช้สื่อการสอนของ RIT เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2525: 73-75)

โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กที่เพิ่มจำนวนขึ้นนั้นได้กระจายไปทั่วทุกภาคของประเทศ ไทย สำหรับภาคกลางนั้นในปีการศึกษา 2532 มีโรงเรียนขนาดเล็กและเล็กมาก (นักเรียนต่ำกว่า

120 คน) จำนวน 2,715 โรงเรียน จากโรงเรียนทั้งหมด 7,432 โรงเรียน เนื่องจากขนาดของโรงเรียนมีผลต่อคุณภาพทางการศึกษา ดังนั้นปัญหาของโรงเรียนขนาดเล็กในภาคกลางจึงได้รับการแก้ไขหลายวิธี แต่วิธีที่ใช้กันอย่างกว้างขวางคือ การจัดตั้งโรงเรียนสาขา โดยยึดระเบียบของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งโรงเรียนประถมศึกษา และระเบียบว่าด้วยการรวมและการเลิกโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2524

หลังจากนําระเบียบว่าด้วยการจัดตั้งโรงเรียนประถมศึกษาและระเบียบ ว่าด้วยการรวมและการเลิกโรงเรียนประถมศึกษามาใช้ โรงเรียนสาขาจึงเกิดขึ้นในภาคกลาง จำนวน 102 สาขา โดยที่โรงเรียนสาขากระจายอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ 15 จังหวัดดังนี้คือ กาญจนบุรี จันทบุรี ชัยนาท ตราด นครสวรรค์ นนทบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ปราจีนบุรี เพชรบุรี ระยอง ราชบุรี ลพบุรี สระบุรี สุพรรณบุรี และอุทัยธานี

โรงเรียนสาขานั้นส่วนใหญ่จะเป็นโรงเรียนที่สร้างขึ้นใหม่ เพื่อสนองความต้องการของประชากรในวัยเรียนของชุมชนนั้น ๆ โรงเรียนสาขาที่สร้างขึ้นนี้จะมีอาคารเรียนแยกออกจากโรงเรียนประถมศึกษาหลัก และไม่มีผู้บริหารอยู่ประจำโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาหลัก จะเป็นผู้บริหารโรงเรียนสาขาคด้วย สำหรับโรงเรียนสาขานี้ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาหลักได้มอบหมายให้ครูคนใดคนหนึ่งในโรงเรียนสาขาที่มีความเหมาะสมทำหน้าที่ควบคุมและดูแลกิจการของโรงเรียนสาขาแทน

จากแนวปฏิบัติในการบริหารโรงเรียนสาขา สรุปได้ว่าโรงเรียนสาขามีหน้าที่หลักในการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ดังนั้นการที่โรงเรียนสาขาไม่มีผู้บริหารอยู่ประจำโรงเรียนย่อมมีผลต่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนสาขายิ่งนัก เนื่องจากผู้บริหารเป็นตัวจักรสำคัญในการจัดการศึกษาของโรงเรียน เพราะผู้บริหารต้องส่งเสริมความก้าวหน้าของการจัดการเรียนการสอน

โดยหน้าที่แล้วผู้บริหารจะต้องส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนสาขาให้เหมือนกับโรงเรียนประถมศึกษาหลัก แต่จากสภาพการปฏิบัติจริงโรงเรียนสาขายังไม่ได้รับการเอาใจใส่จากผู้บริหารมากเท่าที่ควร ทำให้คุณภาพของการศึกษาในโรงเรียนสาขายังอยู่ในเกณฑ์ต่ำ จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจในสภาพการส่งเสริมการสอนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาหลักที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนสาขา ในด้านการเตรียมการสอน

การจัดการเรียนการสอน การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน การผลิตและ การใช้สื่อการเรียนการสอน การประเมินผล การเรียนการสอน การส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก และการนิเทศการศึกษา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนสาขาให้มีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพการส่งเสริมการสอนในโรงเรียนสาขาของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาหลัก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในภาคกลาง

ขอบเขตของการวิจัย

1. การส่งเสริมที่ทำการวิจัยเป็นการส่งเสริมด้านการสอนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาหลักที่มีต่อครูในโรงเรียนสาขา ซึ่งประกอบด้วย การเตรียมการสอน การจัดการเรียนการสอน การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน การผลิตและ การใช้สื่อการเรียนการสอน การประเมินผล การเรียนการสอน การส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก และการนิเทศการศึกษา

2. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาหลัก ครูผู้ดูแลโรงเรียนสาขา และครูผู้สอนในโรงเรียนสาขา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในภาคกลาง

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การส่งเสริมการสอน หมายถึง การที่ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาหลักได้ทำหน้าที่อย่างเต็มความสามารถและครบถ้วน เพื่อสนองความต้องการของครูและเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนสาขา ซึ่งครอบคลุมด้านต่าง ๆ คือ การเตรียมการสอน การจัดการเรียนการสอน การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน การผลิตและ การใช้สื่อการเรียนการสอน การประเมินผล การเรียนการสอน การส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก และการนิเทศการศึกษา

โรงเรียนสาขา หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาที่จัดตั้งขึ้นตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการตั้งโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ.2524 ข้อ 3 ซึ่งกำหนดให้โรงเรียนประถมศึกษาที่จัดตั้งขึ้นในชุมชนใด ต้องมีนักเรียนในแต่ละรายอายุไม่ต่ำกว่า 20 คนขึ้นไป มาเข้าเรียน ถ้ามีนักเรียนในแต่ละรายอายุไม่เกิน 20 คน แต่มีมากกว่า 5 คน ให้จัดตั้งเป็นโรงเรียนสาขาของโรงเรียนที่อยู่ใกล้เคียง หรือข้อ 3 วรรคสอง ซึ่งกำหนดให้โรงเรียนประถมศึกษาตั้งแต่ 2 โรงเรียนขึ้นไป ซึ่งอยู่ห่างกันไม่เกินสามกิโลเมตร ถ้าโรงเรียนหนึ่งโรงเรียนใดมีนักเรียนเกิน 120 คน และโรงเรียนอื่นมีนักเรียนไม่เกิน 120 คน คณะกรรมการการประถมศึกษาจังหวัดอาจพิจารณารวมให้โรงเรียนเล็กเป็นสาขาของโรงเรียนใหญ่ได้

โรงเรียนประถมศึกษาหลัก หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาที่เป็นศูนย์กลางในการบริหารโรงเรียนสาขา

ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาหลัก หมายถึง ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ และผู้อำนวยการของโรงเรียนประถมศึกษาหลักที่ทำหน้าที่บริหารโรงเรียนสาขาดังแต่ 1 โรงเรียนขึ้นไป

ครูผู้ดูแลโรงเรียนสาขา หมายถึง ครูที่สอนและได้รับมอบหมายจากผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาหลักให้ทำหน้าที่ ควบคุม ดูแล กิจการของโรงเรียนสาขาให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และถูกต้อง

ครูผู้สอนในโรงเรียนสาขา หมายถึง ครูที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารให้ทำหน้าที่ด้านการสอนในโรงเรียนสาขา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาค้นคว้าเรื่องราวที่เกี่ยวกับการสอนจากตำรา เอกสาร บทความจากหนังสือวารสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ศึกษานิเทศก์จังหวัดพ่ายนิเทศการศึกษา และครูผู้สอนในโรงเรียนสาขาเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสำรวจข้อมูลและแบบสอบถาม

2. นำแบบสอบถามฉบับร่างไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ตรวจสอบพิจารณาความครอบคลุมของเนื้อหาและภาษาสำนวนที่ใช้ เพื่อปรับปรุงแก้ไข เป็นแบบสอบถามฉบับทดลอง

3. นำแบบสอบถามฉบับทดลองไปสอบถามผู้ที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับประชากรในภาคใต้ คือ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาหลักจำนวน 6 คน ครูผู้ดูแลโรงเรียนสาขาจำนวน 6 คน และครูผู้สอนในโรงเรียนสาขาจำนวน 13 คน รวม 25 คน

4. นำแบบสอบถามไปให้ประชากร คือ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาหลักจำนวน 99 คน ครูผู้ดูแลโรงเรียนสาขาจำนวน 102 คน และครูผู้สอนในโรงเรียนสาขาจำนวน 158 คน รวม 359 คน ในโรงเรียนประถมศึกษาหลักและโรงเรียนสาขา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติในภาคกลาง ด้วยตนเองส่วนหนึ่งและอีกส่วนหนึ่งขอความร่วมมือจากศึกษานิเทศก์อำเภอ/กิ่งอำเภอ

5. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ เพื่อหาสภาพการส่งเสริมการสอนในโรงเรียนสาขาของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาหลัก

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ได้ข้อคิดในการปรับปรุงการส่งเสริมการสอนของครูในโรงเรียนสาขา สำหรับผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาหลัก
2. เป็นแนวทางให้ผู้บริหารและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาในการดำเนินการส่งเสริมด้านการสอนของครูในโรงเรียนสาขาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น